

спадщину й її вплив на сучасні процеси реформування і децентралізації української освітньої системи.

Література:

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст.: історіографія питання. *Історико-педагогічний альманах*. 2009. № 1. С. 15–28.

2. Богомолова М. Ю. Соціальне виховання дітей крізь призму Кодексу законів про народну освіту УСРР (листопад 1922 р.). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 2 (93). С. 34–38.

3. Про надання чинності Кодексі законів про народну освіту : Постанова ВУЦВК від 15.12.1922. *Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України 1922*. № 49. Ст. 729

4. Про народну освіту : Резолюція 5-го Всеукраїнського з'їзду рад. *Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України 1921*. № 3. Ст. 108

5. Протоколи і виписи з протоколів засідань президії і керівної (вузької) колегії Наркомосу УСРР та матеріали до них / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 166. Оп. 1. Спр. 30. Оригінали і копії. 21 січня – 05 серпня 1919 р. 80 арк.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-8>

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ОНТОЛОГІЯ ЯК ЧИННИК ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА

Паюк Владислав Леонідович

*аспірант спеціальності С2 «Політологія»
кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала
Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль, Україна*

Соціально-політична онтологія, як елемент національної політичної культури, напряму корелює з імплементацією права. Знання, уявлення та ставлення до політичної влади формують ставлення до законів, впливають на функціонування правових інституцій та дотримання норм права. Тому аналіз соціально-політичних уявлень про владу є необхідним кроком для розуміння того, як правові норми функціонують у суспільстві.

Під соціально-політичною онтологією зокрема слід розуміти як «систему категорій і понять, яка «задає» базові уявлення про структуру і властивості соціально-політичної реальності і є основою політичних орієнтацій та поведінки» [3, с. 193]. В аспекті права ж соціально-політична онтологія визначає готовність інституцій дотримуватися конституційних вимог, впливати на інтерпретацію норм та формування рамки для поведінки політичних акторів. Український правознавець В. Віконський зазначає, що ідеологічна функція права має утверджувати в суспільній свідомості цінності демократії, рівності та законності, формувати розуміння громадянського обов'язку [1, с. 4]. У цьому контексті влада сприймається не як абстрактний примус, а як результат співпраці держави і суспільства, подолання правової дистанції між людьми і державною системою.

Безумовно важливу роль в цьому аспекті відіграє і категорія легітимності влади. Н. Мозоль у своїй праці «Влада та її легітимізація народом» пояснює, що «сутність держави полягає в тому, що всі її громадяни мають і визнають – крім своїх різноманітних та приватних інтересів та цілей – ще єдиний інтерес та єдину мету, а саме загальний інтерес та загальну мету» [2, с. 3]. У своїй праці «легітимність влади як правовий феномен та її прояви в умовах демократичної трансформації» В. Ковальчук визначає легітимність влади як одну «з фундаментальних властивостей державної влади, яка має правову сутність і знаходить своє вираження через ідею права, справедливості та інші універсальні цінності» та «містить крім ціннісної нормативну складову, оскільки вона спирається на конституцію та законодавство», й «завжди передбачає визнання суспільством правомірності того типу панування та його методів, які характерні для цього політичного режиму в певних історичних та соціальних обставинах» [4, с. 279].

Звідси випливає, що під легітимністю можна розуміти віру громадян у право держави на створення правил, обов'язкових до виконання. Джерелом цієї віри безпосередньо слід вважати політичні орієнтації громадян. Саме через призму цих орієнтацій (когнітивних, афективних та оцінкових) індивіди сприймають і оцінюють владу. Саме тому слід вважати, що легітимність є відображенням відповідності дій та характеру влади основним політичним орієнтаціям суспільства. політичні орієнтації виступають «фільтром», через який соціум визнає (або не визнає) авторитет влади справедливим, морально прийнятним і, отже, обов'язковим для підпорядкування.

Отже, соціально-політичні уявлення про владу є фундаментальним соціокультурним ґрунтом, який визначає життєздатність конституційних норм. Політичні орієнтації визначають не лише політичні погляди, окреслюють політичну діяльність, а і несуть безумовний практичний характер у реальному функціонуванні правової системи та практич-

ному втіленні конституційних принципів, адже вони допомагають структурувати інтерпретацію норм права, легітимізують правові інституції, та, що найбільш важливо, детермінують повсякденну правову поведінку громадян.

Література:

1. Віконський В. В. Особливості ідеологічної функції в правовій системі України. 2020. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3890618> (дата звернення: 01.11.2025).

2. Мозоль Н. Влада та її легітимізація народом. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2024. № 2(44). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-1177-1185](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-1177-1185) (дата звернення: 01.11.2025).

3. Рудакевич О. М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження : моногр. Тернопіль : THEY, 2013. 352 с.

4. Kovalchuk V. Legitimacy of power as a legal phenomenon and its manifestations in the conditions of democratic transformation. *Visnik Nacional'nogo universitetu «Lvivska politehnika»*. Seria : Uridicni nauki. 2020. Vol. 7, no. 28. P. 272–281. URL: <https://doi.org/10.23939/law2020.28.272> (date of access: 19.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-9>

АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ У ВИСВІТЛЕННІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Полонка Іванна Анатоліївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фундаментальних юридичних дисциплін
ПВНЗ «Буковинський університет»
м. Чернівці, Україна*

У сучасному українському суспільстві питання правової поведінки поступово виходить на перший план серед проблем теорії та практики формування правової держави. Традиційні нормативістські підходи, що акцентували увагу на зовнішньому регулятивному аспекті поведінки, дедалі частіше виявляються недостатніми для пояснення різноманітних моделей взаємодії особи з правом. Наявність норми вже не гарантує її